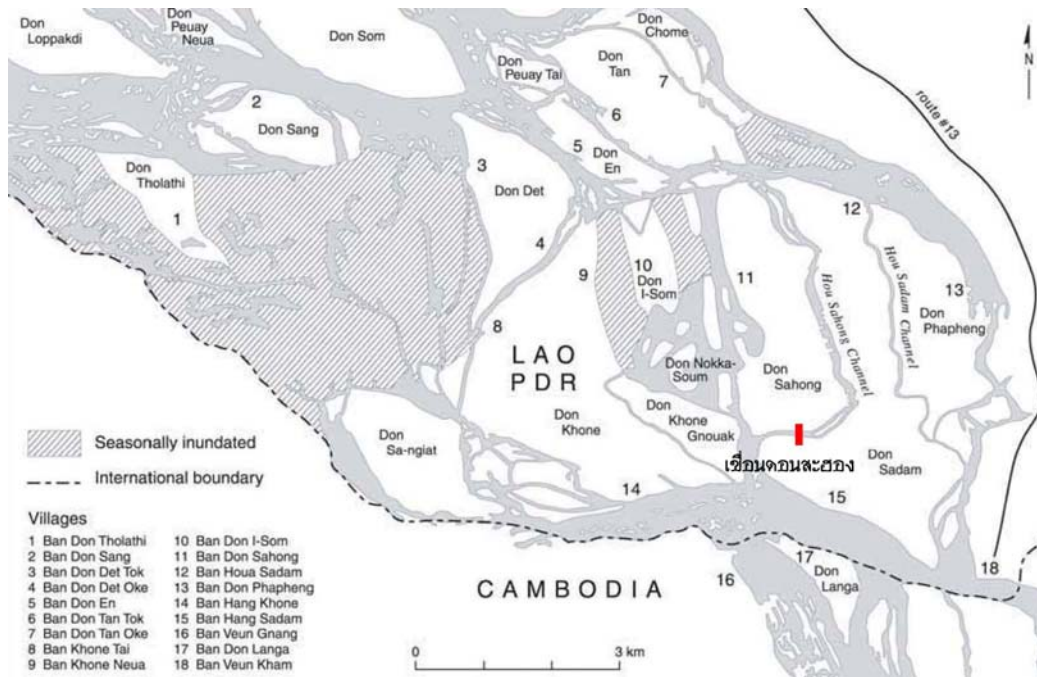

เขื่อนดอนสะโฮง

โครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า (TERRA)
ตุลาคม 2550

แผนที่บริเวณลุ่มน้ำดอนและหมู่บ้านต่าง ๆ และจุดที่เสนอให้มีการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง ทางตอนใต้ของประเทศลาว
แผนที่นี้จัดทำโดย Ole Heggen คณะภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิกตอเรีย ประเทศแคนาดา

ในบรรดาเขื่อนที่มีการผลักดันให้สร้างบนแม่น้ำโขงหลัก 6 เขื่อนในขณะนี้ เขื่อนดอนสะโฮงถือว่ามีควมคืบหน้ามากที่สุดในขั้นตอนการพิจารณา และอาจจะเป็นเขื่อนที่มีการผลักดันให้เกิดขึ้นบนแม่น้ำโขงทางตอนล่างเป็นเขื่อนแรก (ไม่นับเขื่อนใหญ่ ๆ ทางแม่น้ำโขงตอนบนในประเทศจีน)

ในเดือนมีนาคม 2549 ที่ผ่านมา รัฐบาลลาวได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจกับ บริษัท เมกะเพิร์ท คอร์ปอเรชั่น จำกัด - บริษัทวิศวกรรมจากมาเลเซีย เพื่อพัฒนาโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำดอนสะโฮง ในเขตเมืองโขง แขวงจำปาสัก ทางตอนใต้ของประเทศลาว ซึ่งอยู่ห่างจากชายแดนกัมพูชาเพียง 1 กิโลเมตร (ติดกับจังหวัดสตึงแตรง) โดยบริษัทมาเลเซียจะดำเนินการจัดทำรายงานการศึกษาเป็นระยะเวลา 18 เดือน ใช้เงินลงทุนในโครงการนี้ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และวางแผนการก่อสร้างจะแล้วเสร็จในปี 2553 ทั้งนี้ เขื่อนดอนสะโฮงจะมีกำลังการผลิต 240 เมกะวัตต์ เป็นเขื่อนแบบ run-of-river (เช่นเดียวกับเขื่อนปากมูน) และมีแผนว่าไฟฟ้าที่ผลิตได้จะขายให้กัมพูชา ไทย และ/หรือเวียดนาม แต่จนวันนี้ ก็ยังไม่มีการเปิดเผยการศึกษาใดๆ เกี่ยวกับโครงการต่อสาธารณะ

ถึงแม้ว่าผู้สนับสนุนการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงจะอ้างว่า เขื่อนนี้ไม่ได้สร้างคร่อมแม่น้ำโขงทั้งสาย อย่างไรก็ตาม เขื่อนจะปิดกั้นหนึ่งช่องทางของลำน้ำโขงสายหลักในบริเวณน้ำตกคอนพะเพ็ง ที่ชาวบ้านเรียกว่า "สุสะโฮง" ซึ่งเป็นเส้นทางอพยพที่สำคัญของปลา และเป็นพื้นที่หาปลาที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของแม่น้ำโขงตอนล่าง ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาของนักวิทยาศาสตร์จาก World Fish Center ยังชี้ว่าสุสะโฮงเป็นช่องทางลำน้ำเพียงแห่งเดียวในบริเวณนี้ที่ปลาสามารถอพยพผ่านไปได้อย่างที่สะดวกตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง เพราะฉะนั้นหากมีการสร้างเขื่อนปิดกั้นสุสะโฮงก็ย่อมเท่ากับเป็นการปิดกั้นเส้นทางอพยพของปลา เนื่องจากลักษณะการอพยพของปลาในบริเวณนี้ จะอพยพจากทะเลสาบเขมรขึ้นมาตามแม่น้ำโขงสายหลัก สู่ลำน้ำโขงตอนบนในประเทศลาว และประเทศไทย โดยใช้เส้นทางผ่านสุสะโฮง

ยิ่งไปกว่านั้น เขื่อนดอนสะโฮง จะก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรงต่อชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเกาะดอนสะโฮง (1 หมู่บ้าน) และเกาะดอนสะด้า (2 หมู่บ้าน) รวมถึงชาวบ้านผู้หาปลาเลี้ยงชีพที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงบริเวณนี้ เขื่อนจะท่วมพื้นที่เกาะดอนสะโฮงและเกาะดอนสะด้า ซึ่งรวมถึงบ้านเรือนและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน และพวกเขาจะต้องถูกอพยพออกจากพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ เขื่อนดอนสะโฮงยังจะส่งผลกระทบต่อชาวบ้านหลายพันคนที่อาศัยและพึ่งพิงแม่น้ำโขง และแม่น้ำสาขา ตลอดจนแม่น้ำสายเล็กสายน้อยทางตอนใต้และตอนกลางในเขตจังหวัดเขกอง และจังหวัดอัตตะปือของประเทศลาว รวมถึงกัมพูชา เวียดนาม และประเทศไทยด้วย

เขื่อนดอนสะโฮงยังจะส่งผลกระทบต่อน้ำตกคอนพะเพ็ง น้ำตกขนาดใหญ่แห่งเดียวทางแม่น้ำโขงตอนล่าง และหนึ่งในพื้นที่ทางธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของลาว และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะได้รับการประกาศเป็นมรดกโลก

นอกจากนี้ เขื่อนดอนสะโฮงยังตั้งอยู่ในบริเวณที่พบโลมาอิรวดีในประเทศลาว เพราะฉะนั้น การสร้างเขื่อนในบริเวณนี้จะทำให้โลมาที่อาศัยอยู่ตามชายแดนลาว-กัมพูชาเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และจะทำลายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นอีกด้วย

รายงานของ World Fish Center ได้เน้นย้ำถึงความสูญเสียอย่างกว้างขวางทางด้านสังคม นิเวศวิทยา และเศรษฐกิจของลุ่มน้ำ หากมีการปิดกั้นเส้นทางการอพยพของปลาในบริเวณนี้ รายงานยังระบุด้วยว่า การจับปลาในลุ่มน้ำโขงถือเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญอย่างมากต่อความมั่นคงทางอาหารของชาวบ้านในแถบนี้ ซึ่ง 27 ถึง 78 เปอร์เซ็นต์ของโปรตีนสัตว์ของชาวบ้านแถบจังหวัดในลุ่มแม่น้ำโขงมาจากปลา และการจับปลาก็เป็นกิจกรรมของครัวเรือนในประเทศลาวตอนใต้มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์

“หากไม่มีปลา ครอบครัวยุคนั้นจะไม่มีทางเลือกอื่นใดที่จะกินดีอยู่ดี” การจับปลาก็เป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง ในประเทศลาว ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือจีดีพี จากการประมงนั้นมีสัดส่วนระหว่าง 6-8 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในประเทศกัมพูชามีตัวเลขสูงถึง 12 เปอร์เซ็นต์ ส่วนตัวเลขของรายได้ต่อปีจากการจับปลาเฉพาะในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างนั้นก็สูงถึง 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างนั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งปลาน้ำจืดที่ชุกชุมที่สุดของโลก ซึ่งชาวบ้านได้พึ่งพาเป็นอาหารและสร้างรายได้หาเลี้ยงชีพ และคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ปลาจากแม่น้ำโขงยังมีส่วนเสริมสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคแม่น้ำโขงด้วย อย่างไรก็ตาม รายงานของ World Fish Center ได้กล่าวเน้นย้ำว่า แม้ว่าจะมีความพยายามอย่างไรก็ตามที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยพบว่ามีโครงการเขื่อนใดในโลกที่สามารถใช้มาตรการการลดผลกระทบด้านการประมงที่เป็นผลสำเร็จ

อ้างอิงจาก

Mark. T Hill and Susan A. Hill, 1994, Fisheries Ecology and Hydropower in the Mekong River: An Evaluation of Run-of-the-River Projects. Mekong Secretariat, Bangkok.

WorldFish Center, The Don Sahong Dam and Mekong Fisheries, A science brief, June 2007.

WWF, The Don Sahong Dam and the Irrawaddy Dolphin, A science brief, September 2007.